

Félag um stafrænt frelsi á Íslandi
<http://www.fsfi.is/>

Reykjavík, 17. maí 2010

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Félag um stafrænt frelsi á Íslandi (FSFÍ) hefur fengið sent til umsagnar frumvarp til laga um breytingu á höfundalögum (523. þingmál). FSFÍ hefur áður fjallað um drög að fyrirbyggjandi frumvarpi og meðal annars fengið tækifæri til að koma sjónarmiðum sínum á framfæri við höfundaréttarnefnd. Athugasemdir sem félagið sendi höfundaréttarnefnd í desember síðastliðnum má finna á <http://www.fsfi.is/skjol/>. Í þeirri gerð frumvarpsins sem nú liggur fyrir er komið til móts við þessar athugasemdir félagsins að ýmsu leyti. Eftir sem áður telur félagið ástæðu til að koma eftirfarandi sjónarmiðum sínum á framfæri við menntamálanefnd:

FSFÍ tekur ekki afstöðu til annarra greina frumvarpsins en 11., 12. og 13. greina þess. Að mati félagsins felast í þessum greinum tillögur sem þrengja að stafrænu frelsi verði frumvarpið að lögum. FSFÍ leggur ríka áherslu á að breytingar á lögum sem þrengja að stafrænu frelsi séu vandlega ígrundaðar þannig að ekki sé gengið lengra í skerðingu stafræns frelsis en nauðsyn beri til hverju sinni.

Í 55. gr. núgildandi höfundalaga er mælt fyrir um heimild til að gera upptæk eða láta ónýta ólögleg eintök verka og prentmót, prentsteypu, myndamót og þess háttar muni sem varða undirbúning eða framkvæmd brots gegn lögnum eða eru sérstaklega fallnir til slíks. Í 11. gr. fyrirbyggjandi frumvarps er lagt til að heimild 55. gr. til upptöku og ónýtingar muna verði rýmkuð. Lagt er til að kostnaður vegna ráðstafana á grundvelli ákvæðisins verði lagður á brotamann fremur en brotþola og að orðalagi þess verði breytt þannig að lýsing á þeim munum sem ákvæðið tekur til verði almennari og því víðtækari. Loks er lagt til að þær takmarkanir á beitingu heimildarinnar sem greinir í 3. og 4. mgr. 55. gr. verði felldar brott. Ljóst er að tillögur 11. gr. frumvarpsins fela í sér heimildir til verulegra inngripa í stjórnarskrárvarinn eignarrétt þeirra sem slíkum heimildum er beitt gegn. Í því sambandi er mikilvægt að hafa í huga að þeirra muna sem heimildin tekur til kann að hafa verið aflað með löglegum hætti og eigandi þeirra kann að vera annar en brotamaður.

Í 13. gr. frumvarpsins er lagt til að möguleikar löggiltra höfundaréttarsamtaka til að fá lagt lögban

við flutningi og öðrum notum verka sem löggilding þeirra nær til verði auknir þannig að slíkum samtökum verði gert kleift að fá lagt almennt lögbann við flutningi eða notum allra verka sem falla undir löggildingu samtakanna án tillits til afstöðu þeirra sem höfundarrétt eiga að þeim verkum sem í hlut eiga. Eins og fram kemur í athugasemdum með frumvarpinu leiðir samspil lokamálsliðar 1. mgr. 8. gr. núgildandi höfundalaga og fyrirhugaðrar 1. mgr. 59. gr. a til þess að við fyrirtöku lögbannskröfu á grundvelli síðarnefnda ákvæðisins myndi sönnunarbyrði þess að sú starfsemi sem lögbannskrafan beindist að fæli ekki í sér brot gegn höfundarrétti hvíla á gerðarþola. Í heimild til að fá lagt almennt lögbann á allan flutning og önnur not allra verka sem löggilding tiltekinna höfundarréttarsamtaka nær til felst ótvírætt inngríp í tjáningarfrelsi þess sem kröfu um slíkt lögbann er beint að. Í því sambandi ber að hafa í huga að heimild til þess að krefjast lögbanns sem tekur til ótilgreinds mengis verka þar sem sönnunarbyrði er lögð á gerðarþola getur þrengt að tjáningarfrelsi í reynd óháð því hvort og að hvaða marki slíkar kröfur eru settar fram eða orðið við þeim.

Samkvæmt framansögðu fela tillögur frumvarpsins meðal annars í sér heimildir til skerðingar mannréttinda. Þannig er lagt til í 11. gr. frumvarpsins að heimild 55. gr. núgildandi höfundalaga til eignaupptöku verði rýmkuð og í 13. gr. þess lagt til að möguleikar höfundarréttarsamtaka til að krefjast lögbanns gegn flutningi og notum verka verði auknir. Í slíkum þvingunarráðstöfunum felst eðli málsins samkvæmt að mannréttindi þeirra sem ráðstafanirnar beinast að eru skert. FSFÍ telur jafnframt ljóst að með slíkum ráðstöfunum sé þrengt að stafrænu frelsi, enda eru þau mannréttindi sem um ræðir meðal þeirra forsendna sem slíkt frelsi byggist á.

Óumdeilt er að mannréttindi ber ekki að skerða nema brýnir hagsmunir krefjist og þá aðeins að því marki sem nauðsynlegt er til að ná þeim markmiðum sem að er stefnt. Tillögur sem fela í sér skerðingu mannréttinda kalla á vandaðan undirbúning og ítarlegan rökstuðning þar sem sýnt er fram á nauðsyn slíkrar skerðingar. Að mati FSFÍ hefur fyrirbyggjandi frumvarp ekki að geyma rökstuðning af því tagi sem óhjákvæmilegt er að leggja til grundvallar skerðingu mannréttinda. Skortir þannig á að mati félagsins að í frumvarpinu sé tekin nægilega skýr afstaða til þeirra álitafna sem rísa þegar mat er lagt á það hvort og að hvaða marki réttlæt看legt sé að skerða mannréttindi borgaranna og stafrænt frelsi í þágu þeirra hagsmuna sem höfundalögum er ætlað að standa vörð um. Af þeim sökum telur félagið sig ekki hafa nægilegar forsendur að svo stöddu til að geta tekið afstöðu til þess hvort þær takmarkanir á stafrænu frelsi sem felast í frumvarpinu séu réttlæt看legar.

Í athugasemdum með frumvarpinu kemur fram að það sé liður í fyrirhugaðri heildarendurskoðun höfundalaga. Í ljósi þeirrar fyrirætlunar að taka höfundalög til heildstæðrar endurskoðunar, og með hliðsjón af því sem að framan er rakið, telur FSFÍ eðlilegast að þeim breytingum á höfundalögum sem felast í fyrirbyggjandi frumvarpi verði slegið á frest og þess í stað hafist handa við heildarend-

urskoðun höfundalaga sem taki einnig til þeirra atriða sem fjallað er um í fyrirbyggjandi frumvarpi. Jafnframt telur félagið mikilvægt að við slíka endurskoðun verði gætt vandlega að því að skerðing á mannréttindum og stafrænu frelsi í þágu réttarverndar höfundarréttar byggist á traustum rökum og gangi ekki lengra en nauðsyn krefur.

Virðingarfyllst, f.h. FSFÍ,

Flóki Ásgeirsson